

Verlag stadsdialoog Zwolle Armoedevrij! 6 november 2020

Opening

Francien Lange opent deze Stadsdialoog waarin laaggeletterdheid het thema is.

Als je niet begrijpt wat er geschreven staat, heeft dit grote gevolgen voor en weerslag op het leven van mensen. Vaak gaat laaggeletterdheid hand in hand met armoede. Dit filmpje is bedoel als opwarmer van het thema laaggeletterdheid en armoede: <https://www.youtube.com/watch?v=ArLiAl2YgU8>.

1^e spreker: Natascha Notten, lector Gezonde Samenleving aan Hogeschool Windesheim

Natascha Notten zal meer vertellen over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede en waar ze bij het lectoraat Gezonde Samenleving mee bezig zijn. Het kunnen lezen, schrijven en begrijpen van teksten is vaak ongelijk verdeeld. Hoogopgeleide mensen hebben een grotere kans op een leven in goede gezondheid dan mensen met een lagere sociaaleconomische positie. Hoe komt het en waar komt het vandaan? Het blijkt dat de sociale omgeving een niet onbelangrijke rol speelt bij laaggeletterdheid. Het lectoraat verzamelt de verhalen van mensen die hiermee te maken krijgen. Belangrijk is een helpende hand om de goede route te kiezen om het probleem aan te pakken.

Ondanks alle inspanningen blijven de cijfers ten aanzien van laaggeletterdheid zorgwekkend. Op dit moment is hier meer aandacht voor. Het probleem wordt overgedragen van generatie op generatie. Laaggeletterde ouders kunnen hun kinderen geen goede lees- en schrijfvaardigheden meegeven, omdat zijzelf die competenties en vaardigheden niet hebben. Dat is een hardnekkig mechanisme dat lastig is te doorbreken. Het is een niet op zichzelf staand probleem, want ook problemen als schulden en armoede spelen hierbij een rol. De stap die nu wordt gezet (en die nieuw is) is om de mensen om wie het gaat zelf te betrekken bij de aanpak van laaggeletterdheid en armoede. Het komt voor dat bijvoorbeeld een methode voor leesbevordering niet aansluit bij de leefwereld van een gezin. Dit wordt aangepast door aansluiting te zoeken bij de dagelijkse praktijk van het leven en daarop in te haken. Laaggeletterdheid staat niet los van armoede, schulden, laaggecijferdheid en onderwijsachterstand.

Tweeënhalf miljoen volwassenen hebben moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Ook hebben zij vaak onvoldoende digitale vaardigheden. Verder blijkt uit onderzoek dat een kwart van de Nederlandse tieners het risico loopt laaggeletterd te worden. Door het niet kunnen lezen en begrijpen van informatie kan men vaak helpende regelingen niet aanvragen, of weet men de informatie niet te vinden. Doordat dit iets is wat van generatie op generatie kan worden doorgegeven, beginnen sommige kinderen met een achterstand. Het geijkte aanbod werkt dan vaak niet, omdat het ver weg staat van de thuissituatie en de beleefwereld van iemand die laaggeletterd is. Dat geldt ook voor individuen en gezinnen die in armoede leven. Daarom is het volgens Natascha Notten zo belangrijk om aan de mensen om wie het gaat te vragen waarom het soms wel lukt om kansen te pakken. En op deze manier samen passende ondersteuning te ontwikkelen.

Daarnaast spelen emotionele componenten zoals schaamte ook een rol bij het doorbreken van de vicieuze cirkel waar iemand die laag geletterd is in zit. Dit is een belangrijke oorzaak om geen hulp te zoeken. Andere belangrijke redenen zijn het hebben van stress, eenzaamheid of het ontbreken van een helpend sociaal netwerk. Een gids is wezenlijk en belangrijk bij het bereiken en in beweging brengen van mensen. Ernaartoe gaan, degene om wie het gaat daadwerkelijk zien en mensen meenemen in een nieuw en helpend netwerk zijn belangrijke elementen. Het lectoraat Gezonde Samenleving speelt hierop in. Dat doen zij door bij het onderzoek samen te werken met ervaringsdeskundigen. Door op zoek te gaan naar mensen, jong en oud, die vanuit hun eigen ervaring kunnen vertellen waarom het soms wel lukt om kansen te zien en te pakken. Juist in een fysieke en sociale leefomgeving waar die niet voor het oprapen liggen. Dit biedt handvatten voor ondersteuning en gelijke kansen op gezondheid en welzijn. Het grootste deel van de laaggeletterden zijn mensen met Nederlands als moedertaal, maar deze groep wordt ook ervaren als moeilijk bereikbaar. Daarom is het zo belangrijk om laaggeletterdheid en armoede niet los van elkaar te zien, want de overlap in de doelgroep is groot. Dit vergroot de kans op een succesvolle aanpak.

2^e spreker: Marit Ijpelaar, Stichting Lezen en Schrijven

Marit Ijpelaar geeft informatie over het toepassen van praktische handvatten en het bespreekbaar maken van laaggeletterdheid in combinatie met armoede. De Stichting Lezen en Schrijven wil laaggeletterdheid verminderen en voorkomen. Ook Marit ondervindt dat laaggeletterdheid bij hen die in Nederland geboren zijn niet altijd wordt herkend. Bij deze groep is er inderdaad veel schaamte.

Er wordt een filmpje getoond over hoe mensen proberen hun laaggeletterdheid onzichtbaar te maken voor de buitenwereld. <https://www.youtube.com/watch?v=B15ksoChGV8>
Vaak zijn er meerdere smoezen paraat die in verschillende situaties worden gebruikt. Mensen gaan ver om het verborgen te houden.

Bij laaggeletterdheid is er een veelheid aan signalen. Bij het benaderen van mensen die hiermee te maken hebben is echte interesse een belangrijk punt. Het gaat niet om het afvinken van een lijstje. Het gaat om het leggen van een echt contact en erachter te komen wat de werkelijke oorzaak is. Geef in de gesprekken de mensen de ruimte om te zeggen of iemand het wel of niet heeft begrepen. Vraag mensen te herhalen wat je hen verteld of vraag wat zij thuis nu gaan doen.

Een op de zes volwassenen heeft moeite met lezen en schrijven. De kans dat organisaties of bedrijven met deze mensen te maken krijgen, is groot. Het is dan belangrijk het werkproces hierop goed in te richten, het personeel te leren laaggeletterdheid te signaleren en bespreekbaar te maken met als doel goede en toegankelijke dienstverlening. Wat in de contacten drempelverlagend kan zijn, is het gegeven dat iemand niet de enige hoeft te zijn die iets niet begrepen heeft of meer moeite mee heeft de informatie te verwerken.

Bij het bespreekbaar maken van laaggeletterdheid is een veilige situatie van belang. Bespreek de mogelijkheden en kom er later op terug. Sluit aan de bij de motivatie en vraag. Zorg altijd voor een terugkoppeling met het taalpunt.

Naast het verminderen (curatie) van laaggeletterdheid is er steeds meer aandacht voor het voorkomen (preventie) van laaggeletterdheid. Samen met het onderwijs zetten vele organisaties in het sociale domein zich in voor het voorkomen van laaggeletterdheid. Binnen de politiek is hier steeds meer aandacht voor. Mede door het onderzoek van PISA, 2019. Educatie en het sociaal domein gaan hierin ook meer samenwerken. Wat de rol van de sociale media op het leesplezier en de leesvaardigheid is, is nog niet wetenschappelijk onderzocht.

Afsluiting

Voorzitter Francien Langen geeft tot slot het woord aan wethouder Klaas Sloots. Hij geeft aan dat hij veel heeft geleerd op de Stadsdialog. Dit zal hij meenemen in zijn bagage als hij 1 januari a.s. begint als burgemeester van de gemeente Stadskanaal.

Laaggeletterdheid is een breed probleem. Het is lastig mensen die hiermee te maken hebben te traceren, omdat er veel schaamte is. Het is een veelkoppig monster en het heeft veel invloed op de levenssfeer van mensen.

Mededelingen

- Beleidsplan armoede Groningen

<https://armoedegroningen.nl/toekomst-met-perspectief-naar-een-levende-en-lerende-aanpak-van-armoede-in-de-gemeente-groningen/>

- De terugvraagmethode
<https://www.pharos.nl/infosheets/laaggeletterdheid-en-beperkte-gezondheidsvaardigheden-de-terugvraagmethode/>
- Alle Zwolse Kinderen Lezen
<https://stadkamer.nl/media-en-taaleducatie/algemeen/alle-zwolse-kinderen-lezen>
- Het spinnenweb positieve gezondheid
<https://iph.nl/het-spinnenweb-voor-positieve-gezondheid-inbouwen-in-je-applicatie/>
- Team Taal & Gezin
<https://traverswelzijn.nl/diensten/taal-en-gezin/>
- 'Garage2020 ontwerpt oplossingen voor concrete problemen die kinderen, jongeren en hun omgeving ervaren. Dit doen we vanuit verschillende expertises én met de mensen waar het om gaat.' <https://www.garage2020.nl/>
- 'Deze 'lifecoachers' helpen leerlingen niet alleen met huiswerk'
<https://www.parool.nl/nieuws/deze-lifecoachers-helpen-leerlingen-niet-alleen-met-huiswerk-b78b961f/>
- Stadsnetwerk Taal & Huiswerk
<https://www.taaldoetmeer.nl/wat-doen-we/activiteiten-jeugd/stadsnetwerk-taal-en-huiswerk/>
- School's cool
<https://traverswelzijn.nl/diensten/schoolscool/>
- Make-It!
<https://traverswelzijn.nl/diensten/makeit/>
- Leesbevordering in de praktijk
<https://www.lezen.nl/nl/leesbevordering-in-de-praktijk>
- Stimulerende rol ouders en vrienden
<https://www.lezen.nl/nl/succesfactoren/stimulerende-rol-ouders-en-vrienden>
- E-learning Aanpak van laaggeletterdheid
<https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/e-learning-aanpak-van-laaggeletterdheid>

Contactgegevens

- Organisatie Stadsdialoog Zwolle Armoedevrij! 6 november 2020
Lisanne Seubers
L.Seubers@zwolle.nl
<https://www.zwolle.nl/werk-en-inkomen/zwolle-armoedevrij>
- Dr. Natascha Notten – Lector Gezonde Samenleving aan Hogeschool Windesheim
n.notten@windesheim.nl
<https://www.windesheim.nl/onderzoek/lectoraten/gezonde-samenleving>
- Marit Ijpelaar – Stichting Lezen en Schrijven
maritijpelaar@lezenenschrijven.nl
<https://www.lezenenschrijven.nl/>
- Versimpelteam Gemeente Zwolle
Meldpunt Moeilijke Teksten
versimpelen@zwolle.nl
<https://www.zwolle.nl/versimpelteam>
- Taalpunt Zwolle
taalpuntzwolle@stadkamer.nl
<https://stadkamer.nl/taalpunt>